AZƏRBAYCAN QİYMƏTLƏNDİRİCİLƏR PALATASI

DAŞINAR ƏMLAKIN-
BİOLOJİ AKTİVLƏRİN,
HEYVAN VƏ BİTKİLƏRİN
QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ
METODOLOGİYASI

Metodiki tövsiyə

"Qiymətləndirmə fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 20.2.6-cı maddəsi əsasında

Bakı — 2026

MÜNDƏRİCAT

1. Ümumi müddəalar
2. Təsnifat və sərhədlər
3. İdentifikasiya və giriş məlumatı
4. Bioloji transformasiya və qiymətləndirmə tarixi
5. Xərc yanaşması
6. Müqayisə yanaşması
7. Gəlir yanaşması
8. Torpaqdan ayrılma və ikiqat hesablamanın qarşısının alınması
9. Risk, ölüm və məhsuldarlığın dəyişkənliyi
10. Seqmentlər üzrə xüsusiyyətlər
11. Nəticələrin uzlaşdırılması
12. Hesabatda məcburi açıqlamalar
13. Ən çox rast gəlinən 20 səhv
Əlavə A. Heyvandarlıq üzrə identifikasiya kartı
Əlavə B. Çoxillik əkmələr üzrə identifikasiya kartı
Əlavə C. Gəlir yanaşması üzrə hesablama forması
Əlavə D. Yetkinləşməmiş aktiv üzrə xərc forması
Əlavə E. Yoxlama siyahısı

1. Ümumi müddəalar

1.1. Məqsəd və status

Bu Metodologiya Azərbaycan Qiymətləndiricilər Palatasının üzvləri tərəfindən bioloji aktivlərin — heyvanların, bitkilərin və onlardan alınan məhsulun qiymətləndirilməsi üzrə hazırlanan hesabatların AQP-nin Qiymətləndirmə Standartlarına və beynəlxalq tələblərə uyğunluğunu təmin etmək məqsədilə hazırlanmışdır. Sənəd Qanunun 20.2.6-cı maddəsinə əsasən Rəyasət Heyəti tərəfindən qəbul edilən metodiki tövsiyədir.

Bu sənədin xüsusi statusu: Beynəlxalq Qiymətləndirmə Standartlarında bioloji aktivlər üzrə ayrıca aktiv standartı yoxdur. AQP QS 10-un müvafiq bölməsi də bu səbəbdən müstəqil metodoloji məzmun daşıyır. Deməli bu Metodologiya digər üç sənəddən fərqli olaraq beynəlxalq standartın hesablama mexanikasını açmır, özü metodoloji mənbə rolunu oynayır. Buna görə burada verilən qaydalar daha ətraflıdır və beynəlxalq uçot çərçivələri ilə (IAS 41) əlaqələndirilmişdir.

1.2. Tətbiq dairəsi

Metodologiya Qanunun 4.1.1-ci maddəsində göstərilən istiqamətin heyvan və bitkilər hissəsinə şamil edilir və aşağıdakıları əhatə edir: kənd təsərrüfatı heyvanları və quşları, arı ailələri, akvakultura obyektləri, birillik əkinlər, çoxillik əkmələr (meyvə bağları, üzümlüklər, çay, fındıq, zeytun və digərləri), tinglik materialı, becərilən meşə əkinləri, qiymətləndirmə tarixinə bitki üzərində olan yetişməmiş məhsul.

Metodologiya əhatə etmir: yığılmış və emala verilmiş kənd təsərrüfatı məhsulu (AQP QS 15 — material ehtiyatları), təbii meşə fondu və təbii su bioresursları (AQP QS 16 — təbii sərvətlər), ev heyvanları və dekorativ heyvanlar (ayrıca metodiki yanaşma tələb edir), torpaq sahəsi və üzərindəki tikililər (AQP QS 11).

1.3. Digər Standartlar və uçot çərçivələri ilə əlaqə

Sənəd	Əlaqənin xarakteri
AQP QS 10	Daşınar əmlak üzrə ümumi qaydalar, bu Metodologiyanın əsas Standartı
AQP QS 11	Torpaq sahəsi ayrıca ölçülür, 8-ci bölmədəki ayrılma qaydası
AQP QS 15	Yığılmış məhsul material ehtiyatına çevrilir — sərhəd 2.3-cü bölmədə
AQP QS 16	Təbii sərvətlərlə sərhəd, becərilən və təbii resurs ayrımı
AQP QS 13	Təsərrüfat bütöv müəssisə kimi ölçüldükdə ikiqat hesablama qadağası
AQP QS 20 / 22	Girov və icra, likvidlik və ekspozisiya, canlı aktivin saxlanma xərci
AQP QS 24	Maliyyə hesabatlılığı, ölçmə bazası hesabatlılıq çərçivəsi ilə müəyyən edilir
IAS 41 / IPSAS 27	Kənd təsərrüfatı üzrə uçot çərçivəsi, satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyər
IAS 16 / IPSAS 17	Məhsulverən bitkilər uçotda əsas vəsait kimi tanınır, 2.2-ci bölməyə bax

1.4. Əsas normativ istinadlar

- “Qiymətləndirmə fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu (8 dekabr 2023-cü il)
- Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi və Torpaq Məcəlləsi
- “Damazlıq heyvandarlıq haqqında”, “Baytarlıq haqqında”, “Bitki mühafizəsi haqqında”, “Toxumçuluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunları

- "Arıçılıq haqqında" və "Balıqçılıq haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunları
- Kənd təsərrüfatı sahəsində səlahiyyətli qurumun təsdiq etdiyi normativlər və məhsuldarlıq göstəriciləri
- AQP Qiymətləndirmə Standartları (AQP QS 1–4, 10, 11, 13, 15, 16, 20, 22, 23, 24, 25)

2. Təsnifat və sərhədlər

Bioloji aktivlərin qiymətləndirilməsində yanaşmanın seçimi obyektin təsnifatı ilə müəyyən edilir. Təsnifat hesabatın əvvəlində göstərilir və bütün hesablama boyu saxlanılır.

2.1. İstehlak olunan və məhsulverən aktivlər

Növ	Tərifi	Nümunələr	Əsas yanaşma
İstehlak olunan	Kənd təsərrüfatı məhsulu kimi yığılır və ya bioloji aktiv kimi satılır	Ət istiqamətli mal-qara, broyler, taxıl, pambıq, tərəvəz, kəsim üçün ağaclar	Müqayisə, yetkinləşməmiş halda xərc
Məhsulverən	Bir neçə dövr ərzində məhsul verir, özü satış üçün nəzərdə tutulmur	Süd inəkləri, damazlıq heyvanlar, meyvə bağları, üzümlüklər, çay plantasiyaları	Gəlir, yetkinləşməmiş halda xərc

İkinci bölgü yetkinlik üzrədir: yetkin aktiv məhsul verməyə başlamışdır, yetkinləşməmiş aktiv isə hələ məhsul vermir. Yetkinləşməmiş məhsulverən aktivlər (məhsul verməmiş bağ, düyə, cavan damazlıq heyvan) üçün gəlir yanaşması tətbiq edilmir, xərc yanaşması əsas olur.

2.2. Uçot çərçivəsi ilə fərq

Beynəlxalq uçot standartlarında məhsulverən bitkilər (meyvə ağacları, üzüm tənəkləri) əsas vəsait kimi, məhsulverən heyvanlar isə bioloji aktiv kimi tanınır. Bu fərq uçot təsnifatına aiddir və qiymətləndirmə metodologiyasını dəyişmir.

Lakin maliyyə hesabatlılığı məqsədləri üçün qiymətləndirmə aparıldıqda (AQP QS 24) ölçmə bazasını hesabatlılıq çərçivəsi müəyyən edir və qiymətləndirici hansı çərçivənin tətbiq edildiyini sifarişçidən yazılı şəkildə alır. Bitkilər üzərindəki məhsul isə hər halda bioloji aktiv kimi qalır və ayrıca ölçülür.

2.3. Yığım nöqtəsi, bioloji aktiv və məhsul arasındakı sərhəd

Yığım nöqtəsi sərhəddir: həmin ana qədər obyekt bioloji aktivdir, ondan sonra kənd təsərrüfatı məhsuludur.

Vəziyyət	Statusu	Tətbiq edilən sənəd
Ağac üzərindəki yetişməmiş meyvə	Bioloji aktivin tərkib hissəsi	Bu Metodologiya
Tarlada bitən taxıl	Bioloji aktiv	Bu Metodologiya
Yığılmış və anbara qoyulmuş məhsul	Kənd təsərrüfatı məhsulu	AQP QS 15
Emal edilmiş məhsul (şərab, konserv, un)	Hazır məhsul	AQP QS 15

Vəziyyət	Statusu	Tətbiq edilən sənəd
Sağılmış süd	Kənd təsərrüfatı məhsulu	AQP QS 15

Qeyd: İkiqat hesablamanın qadağası: Ağac üzərindəki məhsul həm bağın gəlir yanaşması ilə hesablanmış dəyərində, həm də ayrıca ehtiyat kimi göstərilə bilməz. Gəlir yanaşmasında birinci il pul axını artıq həmin məhsulu əhatə edirsə, o, ayrıca əlavə edilmir. Seçilmiş qayda hesabatda açıq yazılır.

2.4. Becərilən və təbii resurs ayrımı

Becərilən (idarə olunan) bioloji aktiv bu Metodologiyanın, təbii resurs isə AQP QS 16-nın predmetidir. Ayırıcı meyar idarəetmənin mövcudluğudur: əkilmiş, becərilən, qidalandırılan və məhsul verməsi idarə olunan obyekt bioloji aktivdir, təbii şəkildə mövcud olan və yalnız istifadə edilən obyekt təbii sərvətdir.

Praktikada mübahisəli hallar: təbii otlaqlar (təbii sərvət, lakin üzərindəki heyvanlar bioloji aktivdir), təbii su hövzəsindəki balıq ehtiyatı (təbii sərvət) və qəfəs balıqçılığı (bioloji aktiv), təbii meşə (təbii sərvət) və süni meşə əkini (bioloji aktiv).

3. İdentifikasiya və giriş məlumatı

Bioloji aktivlərdə identifikasiya obyektin özünə deyil, çox vaxt onun məcmusuna və məhsuldarlıq göstəricilərinə aiddir. Qiymətləndirici kəmiyyəti saymır — Qanunun 3.2-ci maddəsinə uyğun olaraq inventarizasiya tətbiq dairəsindən kənardır. Kəmiyyət sənəd əsasında qəbul edilir və mənbəyi göstərilir.

3.1. Heyvandarlıq üzrə

- növ, cins və cins tərkibi, damazlıq şəhadətnaməsi və ya mənşə sənədləri,
- baş sayı yaş və cins qrupları üzrə (sənəd əsasında),
- identifikasiya vasitələri — birka, çip, damğa nömrələri,
- yaş və məhsuldarlıq mərhələsi (laktasiya sayı, kəsim çəkisinə çatma dövrü),
- məhsuldarlıq göstəriciləri — illik süd sağımı, gündəlik çəki artımı, yumurta məhsuldarlığı, bala vermə tezliyi,
- baytarlıq vəziyyəti, peyvəndlərin aparılması, karantin məhdudiyyətlərinin mövcudluğu,
- saxlanma şəraiti — tövlə, yem bazası, otlaq təminatı,
- brakeraj (istismardan çıxarma) siyasəti və faktiki göstəricisi.

3.2. Çoxillik əkmələr üzrə

- bitki növü, sortu və calaq altlığı,
- sahə (hektar) və əkin sxemi (sıxlıq — ha-a düşən bitki sayı),
- əkilmə ili və faktiki yaş,
- faktiki mövcud bitki sayı — əkilmiş saydan fərq (itki faizi) ayrıca göstərilir,
- məhsuldarlıq — son üç-beş ilin faktiki göstəriciləri (ton/ha),
- suvarma sistemi, dayaq və şpaler konstruksiyaları, mühafizə hasarı,
- aqrotexniki vəziyyət — budama, gübrələmə, xəstəlik və zərərvericilərə qarşı mübarizə,
- torpaq sahəsi üzərində hüquq növü və müddəti (icarədirsə — qalıq müddət).

Qeyd: Faktiki bitki sayı ilə əkin sxemi üzrə nəzəri sayın fərqi çoxillik əkmələrin ən çox buraxılan parametridir. Yaşlı bağlarda itki 10–30 faizə çata bilər və nəticəyə birbaşa mütənasib təsir edir. Sayın necə müəyyən edildiyi (tam sayım, seçmə, sifarişçinin arayışı) hesabatda göstərilir.

3.3. Birillik əkinlər üzrə

- bitki növü və sortu, əkilmiş sahə,
- əkin tarixi və vegetasiya mərhələsi,
- qiymətləndirmə tarixinədək çəkilmiş xərclər,
- gözlənilən məhsuldarlıq və onun əsaslandırılması,
- suvarma və aqrotexniki tədbirlərin vəziyyəti,
- sığortanın mövcudluğu.

3.4. Baxış və mütəxəssis cəlbi

Bioloji aktivlərin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi ixtisaslaşmış biliklər tələb edir. Qiymətləndirici baytar, aqronom və ya digər mütəxəssisi cəlb etdikdə bu, AQP QS 2-yə uyğun olaraq işin əhatə dairəsində göstərilir, mütəxəssisin rəyi hesabata əlavə edilir və hansı nəticələrin ona əsaslandığı açıq yazılır.

Mütəxəssis cəlb edilmədikdə qiymətləndirici bioloji vəziyyət barədə nəticə vermir — sifarişçinin və ya səlahiyyətli qurumun sənədlərini giriş məlumatı kimi qəbul edir və mənbəyi göstərir.

4. Bioloji transformasiya və qiymətləndirmə tarixi

4.1. Anlayış

Bioloji transformasiya — canlı orqanizmin böyüməsi, məhsul verməsi, çoxalması və köhnəlməsi prosesidir. Bu, bioloji aktivləri bütün digər qiymətləndirmə obyektlərindən fərqləndirən əsas xüsusiyyətdir: obyekt zamanla nəinki köhnəlir, həm də dəyərini artıra bilər.

Praktik nəticə: bioloji aktivin dəyəri qiymətləndirmə tarixinə çox həssasdır. Bir ay əvvəl və bir ay sonra ölçülmüş eyni obyekt fərqli aktivdir. Buna görə qiymətləndirmə tarixi və obyektin həmin tarixdəki bioloji mərhələsi hesabatda dəqiq göstərilməlidir.

4.2. Mövsümilik

Qiymətləndirmə tarixinin istehsal dövrünə nisbətdə yeri nəticəyə əhəmiyyətli təsir edir.

Qiymətləndirmə tarixi	Obyektin tərkibi	Diqqət ediləcək
Vegetasiyadan əvvəl	Yalnız çoxillik aktiv, məhsul yoxdur	Cari il üzrə xərclər hələ çəkilməyib
Vegetasiya dövründə	Aktiv + yetişməkdə olan məhsul + çəkilmiş xərclər	Məhsulun ayrıca ölçülməsi və ikiqat hesablama riski
Yığımdan dərhal əvvəl	Aktiv + demək olar hazır məhsul	Məhsulun dəyəri maksimumdadır, yığım xərci çıxılır
Yığımdan sonra	Yalnız çoxillik aktiv	Növbəti il üzrə pul axını proqnozdan başlayır

Qiymətləndirmə tarixi	Obyektin tərkibi	Diqqət ediləcək
Heyvandarlıqda — bala verməden əvvəl / sonra	Baş sayı və struktur dəyişir	Baş sayının hansı tarixə aid olduğu dəqiqləşdirilir

4.3. Sonrakı hadisələr

Qiymətləndirmə tarixindən sonra baş vermiş hadisələr — məhsulun yığılması, heyvanın ölümü, xəstəlik və ya təbii fəlakət — nəticəyə daxil edilmir. AQP QS 4-ə uyğun olaraq sonrakı hadisələr hesabatın düzəldilməsi üçün əsas deyil.

Lakin belə hadisə qiymətləndirmə tarixindən sonra, hesabatın hazırlanmasından əvvəl baş verirsə və əhəmiyyətlidirsə, hesabatda faktiki qeyd kimi göstərilir və nəticəyə təsir etmədiyi bildirilir.

5. Xərc yanaşması

Xərc yanaşması bioloji aktivlərdə iki halda əsas yanaşmadır: yetkinləşməmiş məhsulverən aktivlər (məhsul verməmiş bağ və üzümlük, cavan damazlıq heyvanlar) və vegetasiya dövründəki birillik əkinlər.

Səbəb: bu aktivlər hələ gəlir yaratmır, aktiv bazarları isə formalaşmamışdır. Onların dəyəri yaradılmasına çəkilmiş və hələ nəticə verməmiş xərclərlə ölçülür.

5.1. Çoxillik əkmələr — toplanmış xərclər

Yetkinləşməmiş bağ və üzümlüklərin dəyəri əkilmə anından qiymətləndirmə tarixinədək çəkilmiş xərclərin toplanması və kapitallaşdırılması ilə müəyyən edilir.

Xərc mərhələsi	Tərkibi
Torpağın hazırlanması	Şumlama, planirovka, meliorasiya, gübrələmə, dezinfeksiya
Əkin materialı	Ting və ya calaq materialı, daşınma, karantin yoxlaması
Əkin işləri	Çala qazılması, əkin, ilkin suvarma
İnfrastruktur	Damcı suvarma sistemi, şpaler və dayaqlar, hasar, dolu şəbəkəsi
Yetkinləşmə dövrünün baxımı	Hər il üzrə: suvarma, gübrə, budama, dərmanlama, əmək
İtkilərin əvəzlənməsi	Tutmamış tinglərin yerinə yeni əkin
Kapitallaşdırma	Çəkilmiş xərclərin qiymətləndirmə tarixinə gətirilməsi
Sahibkarın mənfəəti	Layihənin təşkili və riskin qarşılığı, bazar məlumatı ilə əsaslandırılır

Kapitallaşdırma dərəcəsi layihənin maliyyələşdirilməsi şərtləri və sahə riski nəzərə alınmaqla müəyyən edilir və hesabatda əsaslandırılır. Xərclər faktiki sənədlərdən götürülməlidir, sənəd olmadıqda cari bazar qiymətləri ilə hesablanmış normativ xərclər tətbiq edilir və mənbə göstərilir.

Qeyd: Damcı suvarma sistemi, şpaler konstruksiyaları və hasar bioloji aktiv deyil — onlar maşın-avadanlıq və ya daşınmaz əmlakdır. Onların bağın dəyərinə daxil edilib-edilmədiyi açıq göstərilir. Həm bağın dəyərinə daxil edilməsi, həm də ayrıca əsas vəsait kimi göstərilməsi ikiqat hesablamadır.

5.2. Heyvandarlıq — yetişdirmə xərcləri

Cavan və damazlıq heyvanların dəyəri yetişdirməyə çəkilmiş xərclərlə ölçülür: bala və ya damazlıq materialın dəyəri, yem xərcləri (yaş qrupları üzrə normativlə), baytarlıq xidməti və peyvəndlər, saxlanma və əmək, ölüm itkilərinin bölüşdürülməsi.

Ölüm itkiləri yetişdirmə xərclərinə daxil edilir: qalan sağlam heyvanların dəyəri itən heyvanlara çəkilmiş xərcləri də daşıyır. İtki faizi faktiki göstərici və ya sahə normativi əsasında qəbul edilir və mənbəyi göstərilir.

5.3. Birillik əkinlər

Vegetasiya dövründə olan birillik əkinlər üçün iki üsuldan biri tətbiq edilir:

1) Çəkilmiş xərclər üsulu — əkin tarixindən qiymətləndirmə tarixinədək çəkilmiş faktiki xərclərin toplanması, erkən mərhələdə üstündür,
2) Gözlənilən nəticədən geriyə hesablama — gözlənilən məhsulun dəyərindən qalan xərclər, yığım xərci və sahibkar mənfəəti çıxılır, yığıma yaxın mərhələdə üstündür.

Seçilmiş üsul hesabatda göstərilir. İkinci üsul tətbiq edildikdə məhsuldarlıq proqnozunun əsaslandırılması (son illərin faktiki göstəriciləri, cari vegetasiya vəziyyəti, sahə üzrə orta göstəricilər) verilir.

6. Müqayisə yanaşması

Müqayisə yanaşması aktiv bazarı olan seqmentlərdə tətbiq edilir: kəsim və damazlıq heyvanlar, quşçuluq, arı ailələri, tinglik materialı, bəzi hallarda balıqçılıq məhsulu.

6.1. Mənbələr

- mal-qara bazarlarının və heyvan yarmarkalarının qiymət məlumatları,
- damazlıq təsərrüfatlarının satış qiymətləri və kataloqları,
- emal müəssisələrinin canlı çəki üzrə alış qiymətləri,
- tinglik təsərrüfatlarının qiymət siyahıları,
- kənd təsərrüfatı sahəsində səlahiyyətli qurumun və statistika orqanının qiymət göstəriciləri,
- idxal əməliyyatlarının gömrük məlumatları (damazlıq heyvanlar üçün).

6.2. Düzəliş elementləri

№	Element	Qeyd
1	Satışın şərtləri və sövdələşmə	I qrup — ardıcıl
2	Zaman və mövsüm	I qrup — ardıcıl, bu seqmentdə mövsüm amili güclüdür
3	Cins və damazlıq dəyəri	II qrup, damazlıq şəhadətnaməsinin mövcudluğu
4	Yaş və məhsuldarlıq mərhələsi	II qrup
5	Canlı çəki və kondisiya	II qrup, kəsim çıxımı fərqli ola bilər
6	Məhsuldarlıq göstəriciləri	II qrup, süd sağımı, çəki artımı, yumurta məhsuldarlığı
7	Baytarlıq və sağlamlıq vəziyyəti	II qrup, karantin məhdudiyyəti kəskin təsir edir

№	Element	Qeyd
8	Sürünün strukturu (topdan satışda)	II qrup, qarışıq sürü ilə seçilmiş qrup fərqlidir
9	Yerləşmə və daşınma xərci	II qrup, canlı heyvanın daşınması məhduddur
10	Partiyanın həcmi	II qrup, topdan satışda endirim

Canlı çəki üzrə müqayisə aparıldıqda ölçmənin necə aparıldığı (tərəzi, ölçü üsulu, sifarişçinin arayışı) göstərilir. Çəki göstəricisi qiymətləndirmə tarixinə aid olmalıdır.

6.3. Məhdudiyyət

Çoxillik əkmələr üçün müqayisə yanaşması demək olar tətbiq edilmir: bağ və üzümlük torpaqla birlikdə satılır və ayrıca əkmə bazarı yoxdur. Belə əməliyyat məlumatı mövcud olduqda torpağın dəyəri ayrılmalıdır (8-ci bölmə) — əks halda müqayisə nəticəsi torpaq və əkməni bir yerdə əks etdirir.

7. Gəlir yanaşması

Gəlir yanaşması yetkin məhsulverən bioloji aktivlər üçün əsas yanaşmadır: məhsul verən bağ və üzümlüklər, süd sürüsü, damazlıq heyvanlar, çay və fındıq plantasiyaları.

Bioloji aktivin məhsuldarlıq dövrü məhduddur, buna görə birbaşa kapitallaşdırma tətbiq edilmir — diskontlaşdırılmış pul axınları üsulu istifadə olunur və proqnoz dövrü qalıq məhsuldarlıq dövrü ilə məhdudlaşdırılır.

$$\text{Dəyər} = \Sigma\,[\text{Pul axını}_t \div (1 + i)^t] + \text{Terminal dəyər} \div (1 + i)^n$$

7.1. Qalıq məhsuldarlıq dövrü

Bu, hesablamanın açar parametridir və hesabatda əsaslandırılmalıdır.

Aktiv	Dövrün müəyyən edilməsi
Meyvə bağı və üzümlük	Növ və sort üzrə tam məhsuldarlıq yaşı minus faktiki yaş, aqrotexniki vəziyyət düzəlişi ilə
Süd inəyi	Qalıq laktasiya sayı, brakeraj siyasəti və faktiki göstərici əsasında
Damazlıq heyvan	Reproduktiv istifadə müddətinin qalıq hissəsi
Plantasiya (çay, fındıq)	Sortun məhsuldarlıq əyrisi üzrə qalıq dövr

Dövr istehsalçının, elmi-tədqiqat müəssisələrinin və ya kənd təsərrüfatı sahəsində səlahiyyətli qurumun məlumatlarından götürülür. Sifarişçinin təsərrüfatındakı faktiki göstərici mövcuddursa, ona üstünlük verilir və fərq izah olunur.

7.2. Pul axınının strukturu — çoxillik əkmələr

Göstərici	Məzmunu
Məhsuldarlıq, ton/ha	Son 3–5 ilin faktiki göstəricisi, yaş əyrisi üzrə proqnoz

Göstərici	Məzmunu
Faktiki sahə və bitki sayı	İtki faizi nəzərə alınmaqla
Satış qiyməti	Təsərrüfat qapısı qiyməti, emal edilirsə — xam məhsul qiyməti
(–) Aqrotexniki xərclər	Suvarma, gübrə, dərmanlama, budama, əmək
(–) Yığım və ilkin emal xərcləri	Yığım, çeşidləmə, qablaşdırma, daşınma
(–) İnfrastrukturun əvəzetmə ehtiyatı	Suvarma sistemi, şpaler — istismar müddəti bağdan qısadırsa
(–) Torpağın haqqı	8-ci bölməyə bax — məcburi element
(+/–) Dövlət dəstəyi	Sabit və proqnozlaşdırıla bilən olduqda, şərtləri göstərilir
= Xalis pul axını	Diskontlaşdırma üçün baza
Terminal dəyər	Sökülmə dövründə: sökülmə xərci və oduncaq dəyəri, torpaq ayrıca

7.3. Pul axınının strukturu — süd sürüsü

Göstərici	Məzmunu
İllik süd məhsuldarlığı	Baş üzrə, laktasiya əyrisi nəzərə alınmaqla
Süd satış qiyməti	Təsərrüfat qapısı, keyfiyyət sinfi üzrə
(+) Balaların dəyəri	Bala vermə tezliyi × balanın dəyəri × sağ qalma faizi
(–) Yem xərcləri	Rasion normativi üzrə, öz yem bazası varsa maya dəyəri ilə
(–) Baytarlıq və reproduksiya	Peyvənd, müalicə, süni mayalanma
(–) Əmək və saxlanma	Sağıcı, yemləmə, təmizlik, enerji
(–) Amortizasiya əvəzinə — sürünün bərpası	Yalnız sürü bütöv ölçüldükdə, ayrı-ayrı baş ölçülərkən tətbiq edilmir
= Xalis pul axını	
Terminal dəyər	Brakerajdan sonra kəsim dəyəri: canlı çəki × qiymət – kəsim və daşınma xərci

Qeyd: Süd inəyinin məhsuldarlıq dövrü bitdikdən sonra o, ət heyvanına çevrilir. Terminal dəyərin hesablanmasında bu dəyər hesablamaya daxil edilməlidir və çox vaxt buraxılır. Digər tərəfdən yüksək məhsuldarlıqlı heyvanda kəsim dəyəri ümumi nəticənin kiçik hissəsini təşkil edir, mütənasibliyin yoxlanılması hesablamanın düzgünlüyünün göstəricisidir.

7.4. Diskont dərəcəsi

Diskont dərəcəsi komponentləri ayrıca göstərilməklə formalaşdırılır: risksiz dərəcə, sahə riski (kənd təsərrüfatı istehsalının dəyişkənliyi), obyekt riski (bioloji, iqlim, xəstəlik), likvidlik mükafatı.

Bioloji və iqlim riski ya diskont dərəcəsində, ya pul axınında nəzərə alınır — hər ikisində eyni vaxtda nəzərə alınması ikiqat hesablamadır. Seçilmiş qayda hesabatda göstərilir (9-cu bölməyə bax).

Nominal və real göstəricilər qarışdırılmamalıdır. Kənd təsərrüfatı qiymətləri dəyişkən olduğuna görə real ifadədə hesablama və real diskont dərəcəsi tez-tez daha sabit nəticə verir, seçim əsaslandırılır.

8. Torpaqdan ayrılma və ikiqat hesablamanın qarşısının alınması

Bu bölmə bioloji aktivlərin qiymətləndirilməsində ən çox səhv edilən sahədir. Çoxillik əkmə torpaqdan ayrılmaz şəkildə fəaliyyət göstərir, lakin torpaq ayrıca qiymətləndirmə obyektidir (AQP QS 11).

8.1. Problemin mahiyyəti

Bağın gəlir yanaşması ilə hesablanmış dəyəri həm əkmənin, həm də torpağın gətirdiyi gəliri əks etdirir. Əgər torpaq sahəsi ayrıca da qiymətləndirilib nəticəyə əlavə edilirsə, torpağın dəyəri iki dəfə hesablanmış olur.

8.2. İki düzgün həll

Variant	Qaydası	Nə vaxt uyğundur
A. Torpağın haqqının çıxılması	Pul axınından torpağın bazar icarə haqqı çıxılır, alınan nəticə yalnız əkmənin dəyəridir, torpaq ayrıca ölçülür və əlavə edilir	Torpaq mülkiyyətdədir və ayrıca göstərilməlidir
B. Vahid obyekt kimi ölçmə	Torpağın haqqı çıxılmır, nəticə torpaq və əkməni birlikdə əks etdirir, torpaq ayrıca əlavə EDİLMİR	Obyekt bütöv kompleks kimi satılır və ya girov qoyulur
C. İcarə torpağı	Pul axınından faktiki icarə haqqı çıxılır, icarənin qalıq müddəti proqnoz dövrünü məhdudlaşdırır	Torpaq icarədədir

Məcburi tələb: Seçilmiş variant hesabatda açıq göstərilir və nəticənin nəyi əhatə etdiyi bir cümlə ilə yazılır: “Nəticə yalnız əkmənin dəyərini əks etdirir, torpaq sahəsi daxil deyil” və ya “Nəticə torpaq sahəsi ilə birlikdə verilmişdir”. Bu cümlə olmadan nəticə şərh edilə bilməz.

8.3. Digər ikiqat hesablama nöqtələri

Risk nöqtəsi	Qarşısının alınması
Ağac üzərindəki məhsul	Ya gəlir yanaşmasının birinci il axınında, ya ayrıca — hər ikisində yox
Suvarma sistemi və şpaler	Ya bağın dəyərində, ya əsas vəsait kimi — hər ikisində yox
Yem ehtiyatı	Heyvanın dəyərində deyil, ayrıca ehtiyat kimi (AQP QS 15)
Balalar	Sürünün baş sayında və ya pul axınında — hər ikisində yox
Təsərrüfat müəssisə kimi ölçüldükdə	AQP QS 13 üzrə aktivin haqqı çıxılır
Dövlət dəstəyi	Yalnız aktivə aid olan hissə, müəssisəyə aid dəstək ayrıca

9. Risk, ölüm və məhsuldarlığın dəyişkənliyi

9.1. Risk növləri

- bioloji risk — xəstəlik, zərərverici, epizootiya, karantin,
- iqlim riski — quraqlıq, şaxta, dolu, sel, isti dalğası,
- bazar riski — məhsul qiymətlərinin və yem qiymətlərinin dəyişkənliyi,
- aqrotexniki risk — baxımın keyfiyyətindən asılı məhsuldarlıq itkisi,
- su təminatı riski — suvarma mənbəyinin etibarlılığı.

9.2. Riskin harada nəzərə alınması

Riskin iki dəfə nəzərə alınmasının qarşısını almaq üçün aydın qayda tətbiq edilir:

Risk	Harada nəzərə alınır	Səbəb
Ölüm və itki (statistik, proqnozlaşdırıla bilən)	Pul axınında — baş sayının və məhsuldarlığın azaldılması ilə	Sistematik və ölçülə biləndir
Məhsuldarlığın normal dəyişkənliyi	Pul axınında — orta göstərici və həssaslıq təhlili ilə	Bazar iştirakçısı üçün gözləniləndir
Fövqəladə hadisə riski (epizootiya, təbii fəlakət)	Diskont dərəcəsində	Nadir və proqnozlaşdırıla bilməzdir
Bazar qiymətlərinin dəyişkənliyi	Diskont dərəcəsində və ya ssenari təhlilində	Seçim əsaslandırılır

9.3. Həssaslıq təhlili

Gəlir yanaşması tətbiq edildikdə həssaslıq təhlili məcburidir. Ən azı üç parametr üzrə: məhsuldarlıq, satış qiyməti və diskont dərəcəsi. Nəticələr cədvəl şəklində verilir.

Bioloji aktivlərdə həssaslıq daşınmaz əmlaka nisbətən yüksəkdir: məhsuldarlığın 20 faiz dəyişməsi adi haldır və nəticəni əhəmiyyətli dərəcədə dəyişir. Buna görə dəyər aralığının verilməsi bu sahədə xüsusilə vacibdir.

9.4. Sığorta və dövlət dəstəyi

Kənd təsərrüfatı sığortasının mövcudluğu riski azaldır və bunun diskont dərəcəsində nəzərə alınması mümkündür — lakin sığorta haqqı da pul axınında xərc kimi göstərilməlidir. İkisindən yalnız birinin nəzərə alınması nəticəni təhrif edir.

Dövlət dəstəyi (subsidiya) pul axınına yalnız o halda daxil edilir ki, sabit, proqnozlaşdırıla bilən olsun və bazar iştirakçısı üçün əlçatan olsun. Dəstəyin şərtləri, müddəti və mənbəyi hesabatda göstərilir. Konkret sifarişçiyə xas və ötürülməyən dəstək bazar dəyərinə daxil edilmir.

10. Seqmentlər üzrə xüsusiyyətlər

10.1. İri buynuzlu mal-qara

Süd və ət istiqamətləri fərqli ölçmə məntiqi tələb edir. Süd istiqaməti — məhsulverən aktiv, gəlir yanaşması, ət istiqaməti — istehlak olunan aktiv, müqayisə yanaşması (canlı çəki üzrə).

Sürü bütöv ölçüldükdə struktur məcburi göstərilir: sağmal inəklər, düyələr, buzovlar, damazlıq buğalar, brakeraja hazırlananlar. Hər qrup üçün ölçmə üsulu fərqlidir və ayrıca göstərilir. Sürünün orta baş dəyəri ilə ölçmə yalnız kütləvi qiymətləndirmədə və AQP QS 23-ün keyfiyyət tələbləri ilə mümkündür.

10.2. Qoyunçuluq və keçiçilik

Məhsul çoxkomponentlidir: quzu, yun, süd, dəri. Gəlir yanaşması tətbiq edildikdə bütün komponentlər nəzərə alınır və hər birinin qiymət mənbəyi göstərilir.

Otlaq təminatı həlledici amildir: yay və qış otlaqlarına çıxış hüququnun mövcudluğu və müddəti hesabatda göstərilir. Otlaq hüququ olmayan sürünün yem xərci kəskin yüksəkdir və bu, dəyərə birbaşa təsir edir.

10.3. Quşçuluq

İki fərqli obyekt: broyler (istehlak olunan, qısa dövr — xərc və ya müqayisə yanaşması) və yumurtalıq sürüsü (məhsulverən, gəlir yanaşması, qalıq dövr yumurta məhsuldarlığı əyrisi ilə).

Qısa istehsal dövrü səbəbindən qiymətləndirmə tarixinin dövr daxilindəki mövqeyi kritikdir: yaş həftələrlə göstərilir.

10.4. Arıçılıq

Qiymətləndirmə vahidi arı ailəsidir. Nəzərə alınan göstəricilər: ailələrin sayı və gücü (çərçivə sayı), ana arının yaşı və cinsi, pətəklərin növü və vəziyyəti, bal məhsuldarlığı (kq/ailə), köçürmə imkanı və bal bazasına çıxış.

Pətəklər və avadanlıq bioloji aktiv deyil — maşın-avadanlıq üzrə Metodologiya ilə ölçülür və ayrıca göstərilir. Bal, mum və digər məhsullar AQP QS 15-in predmetidir.

10.5. Akvakultura

Nəzərə alınan göstəricilər: növ, biokütlə (ton), orta fərdi çəki, sıxlıq, yem çevrilmə əmsalı, qalıq yetişdirmə dövrü, su mənbəyinin keyfiyyəti və hüquqi statusu.

Ölçmə biokütlə üzrə aparılır. Biokütlənin necə müəyyən edildiyi (seçmə ölçmə, yem balansı, sifarişçinin uçotu) hesabatda göstərilir — bu, seqmentin əsas qeyri-müəyyənlik mənbəyidir.

Qəfəs və hovuz konstruksiyaları, su təchizatı avadanlığı ayrıca ölçülür. Təbii su hövzəsindəki balıq ehtiyatı bu Metodologiyanın deyil, AQP QS 16-nın predmetidir.

10.6. Üzümlüklər və meyvə bağları

Ölçmə vahidi hektardır, lakin faktiki bitki sayı məcburi göstəricidir. Sortun bazar tələbatına uyğunluğu ayrıca qiymətləndirilir: köhnəlmiş sortlu bağ eyni yaşlı müasir sortlu bağdan aşağı dəyərləndirilir. Bu, funksional köhnəlmənin bioloji aktivlərdəki qarşılığıdır.

Şpaler, damcı suvarma və dolu şəbəkəsi ayrıca göstərilir. Emal müəssisəsi ilə uzunmüddətli müqavilə mövcuddursa, onun şərtləri və ötürülə bilənliyi qiymətləndirilir — ötürülməyən müqavilə bazar dəyərinə daxil edilmir.

10.7. Becərilən meşə əkinləri

Oduncaq məqsədli əkinlər üçün ölçmə oduncaq ehtiyatı və yetişmə dövrü əsasında aparılır: hektara oduncaq ehtiyatı, kəsim yaşınadək qalan dövr, kəsim və çıxarma xərcləri, oduncağın bazar qiyməti.

Mühafizə və rekreasiya təyinatlı meşə əkinləri üçün kommersiya dəyəri yoxdur və ölçmə xərc yanaşması ilə aparılır. Meşə fondunun statusu və kəsimə icazə rejimi mütləq yoxlanılır — kəsimi qadağan olunmuş əkin üçün oduncaq dəyəri hesablana bilməz.

11. Nəticələrin uzlaşdırılması

11.1. Yanaşmaların seçimi

Obyekt	Xərc	Müqayisə	Gəlir
Yetkinləşməmiş bağ və üzümlük	Əsas	Tətbiq olunmur	Tətbiq olunmur
Məhsul verən bağ və üzümlük	Dəstəkləyici	Məhdud	Əsas
Süd sürüsü	Dəstəkləyici	Dəstəkləyici	Əsas
Ət istiqamətli heyvanlar	Dəstəkləyici	Əsas	Tətbiq olunmur
Damazlıq heyvanlar	Dəstəkləyici	Əsas	Dəstəkləyici
Cavan heyvanlar	Əsas	Dəstəkləyici	Tətbiq olunmur
Broyler quşçuluğu	Əsas	Dəstəkləyici	Tətbiq olunmur
Yumurtalıq sürüsü	Dəstəkləyici	Dəstəkləyici	Əsas
Arı ailələri	Dəstəkləyici	Əsas	Dəstəkləyici
Akvakultura	Əsas	Dəstəkləyici	Dəstəkləyici
Birillik əkinlər	Əsas	Tətbiq olunmur	Yığıma yaxın — geriyə hesablama
Becərilən meşə əkinləri	Əsas	Məhdud	Kəsim dövrü üzrə

11.2. Hədlərlə yoxlama

Yekun nəticə iki hədd arasında yoxlanılır: aşağıdan — obyektin ləğvetmə dəyəri (heyvan üçün kəsim dəyəri, əkmə üçün oduncaq dəyəri minus sökülmə xərci), yuxarıdan — eyni aktivi yenidən yaratmaq üçün tələb olunan xərc.

Gəlir yanaşması ilə alınmış nəticə yenidən yaratma xərcindən əhəmiyyətli dərəcədə yüksəkdirsə, bu, məhsuldarlıq və ya qiymət proqnozunun həddindən artıq nikbin olduğunu göstərə bilər. Fərq hesabatda izah olunur.

12. Hesabatda məcburi açıqlamalar

№	Açıqlanan element
1	Obyektin təsnifatı: istehlak olunan / məhsulverən, yetkin / yetkinləşməmiş
2	Nəticənin torpaq sahəsini əhatə edib-etmədiyi barədə açıq cümlə
3	Torpaqdan ayrılma variantı (A, B və ya C) və tətbiq qaydası
4	Kəmiyyət göstəricilərinin (baş sayı, sahə, bitki sayı, biokütlə) mənbəyi
5	Faktiki bitki sayı ilə əkin sxemi üzrə sayın fərqi (itki faizi)
6	Məhsuldarlıq göstəricilərinin mənbəyi və hansı dövrə aid olduğu
7	Qalıq məhsuldarlıq dövrünün müəyyən edilməsi və əsaslandırması
8	Bioloji mərhələ və qiymətləndirmə tarixinin istehsal dövründəki yeri
9	Ağac üzərindəki və ya yetişməkdə olan məhsulun harada nəzərə alındığı
10	İnfrastrukturun (suvarma, şpaler, pətək, qəfəs) harada nəzərə alındığı
11	Terminal dəyərin hesablanması üsulu (kəsim, sökülmə, oduncaq)
12	Diskont dərəcəsinin komponentləri
13	Riskin harada nəzərə alındığı — pul axınında və ya diskont dərəcəsində
14	Ölüm və itki faizinin mənbəyi
15	Dövlət dəstəyinin daxil edilib-edilmədiyi və şərtləri
16	Sığortanın mövcudluğu və hesablamada əksi
17	Baytarlıq və karantin vəziyyəti, mövcud məhdudiyyətlər
18	Cəlb edilmiş mütəxəssis və onun rəyinə əsaslanan nəticələr
19	Həssaslıq təhlilinin nəticəsi və dəyər aralığı
20	Nəticənin daxil etmədiyi məsələlər («vermədiyi nəticələr» bölməsi)

13. Ən çox rast gəlinən 20 səhv

Blok I. Təsnifat və sərhədlər

№	Səhv	Düzgün hərəkət
1	Bağın dəyəri hesablanır, üzərinə torpağın dəyəri əlavə edilir	A, B və ya C variantı seçilir və açıq göstərilir
2	Nəticənin torpağı əhatə edib-etmədiyi yazılmır	Bir cümlə ilə açıq göstərilir
3	Ağac üzərindəki məhsul həm pul axınında, həm ayrıca hesablanır	Yalnız bir yerdə, seçim yazılır
4	Suvarma sistemi və şpaler həm bağda, həm əsas vəsaitdə	Yalnız bir yerdə
5	Yığılmış məhsul bioloji aktiv kimi ölçülür	AQP QS 15 tətbiq edilir

№	Səhv	Düzgün hərəkət
6	Təbii otlaq və ya təbii balıq ehtiyatı bioloji aktiv sayılır	AQP QS 16-ya yönləndirilir

Blok II. Giriş məlumatı və hesablama

№	Səhv	Düzgün hərəkət
7	Əkin sxemi üzrə nəzəri bitki sayı istifadə edilir	Faktiki say müəyyən edilir, itki faizi göstərilir
8	Məhsuldarlıq bir ilin göstəricisi üzrə götürülür	Son 3–5 ilin göstəriciləri və yaş əyrisi tətbiq edilir
9	Qalıq məhsuldarlıq dövrü əsaslandırılmır	Mənbə göstərilir, faktiki göstəriciyə üstünlük verilir
10	Sortun bazar tələbatına uyğunluğu nəzərə alınmır	Funksional köhnəlmə kimi qiymətləndirilir
11	Süd inəyində terminal (kəsim) dəyəri buraxılır	Terminal dəyər hesablamaya daxil edilir
12	Ölüm və itki faizi nəzərə alınmır	Pul axınında və ya baş sayında nəzərə alınır, mənbə göstərilir
13	Risk həm pul axınında, həm diskont dərəcəsində nəzərə alınır	9.2-ci bölmədəki qayda tətbiq edilir
14	Yem ehtiyatı heyvanın dəyərinə daxil edilir	Ayrıca ehtiyat kimi (AQP QS 15)

Blok III. Nəticə və hesabat

№	Səhv	Düzgün hərəkət
15	Qiymətləndirmə tarixi və bioloji mərhələ göstərilmir	Tarix və mərhələ dəqiq yazılır
16	Sonrakı hadisələr (yığım, ölüm) nəticəyə daxil edilir	Daxil edilmir, qeyd kimi göstərilir
17	Sifarişçiyə xas dövlət dəstəyi bazar dəyərinə daxil edilir	Yalnız ötürülə bilən və əlçatan dəstək daxil edilir
18	Həssaslıq təhlili aparılmır	Ən azı üç parametr üzrə aparılır
19	Tək rəqəm verilir, dəyər aralığı göstərilmir	Bu sahədə aralıq xüsusilə vacibdir
20	Bioloji vəziyyət barədə qiymətləndirici özü nəticə verir	Mütəxəssis cəlb edilir və ya sənəd giriş məlumatı kimi qəbul edilir

Əlavə A. Heyvandarlıq üzrə identifikasiya kartı

Göstərici	Məlumat	Mənbə
Növ və cins		
Damazlıq şəhadətnaməsi / mənşə sənədi		
İdentifikasiya nömrəsi (birka, çip)		
Baş sayı — yaş və cins qrupları üzrə		
Sağmal inəklər / yumurtalıq quşları		
Cavan heyvanlar		
Damazlıq erkəklər		
Brakeraja hazırlananlar		
Yaş / laktasiya sayı		
İllik məhsuldarlıq (süd, çəki artımı, yumurta)		
Bala vermə tezliyi və sağ qalma faizi		
Ölüm və itki faizi		
Brakeraj siyasəti və faktiki göstərici		
Baytarlıq vəziyyəti və peyvəndlər		
Karantin məhdudiyyətləri		
Yem bazası və otlaq təminatı		
Saxlanma şəraiti		
Sığortanın mövcudluğu		

Əlavə B. Çoxillik əkmələr üzrə identifikasiya kartı

Göstərici	Məlumat	Mənbə
Bitki növü və sortu		
Calaq altlığı		
Sahə, ha		
Əkin sxemi (m × m) və nəzəri bitki sayı		
Faktiki bitki sayı		
İtki faizi		
Əkilmə ili və faktiki yaş		
Tam məhsuldarlıq yaşı (sort üzrə)		
Qalıq məhsuldarlıq dövrü		
Məhsuldarlıq — son 3–5 il, ton/ha		
Suvarma sistemi		

Göstərici	Məlumat	Mənbə
Şpaler və dayaq konstruksiyaları		
Dolu şəbəkəsi və hasar		
Aqrotexniki vəziyyət		
Xəstəlik və zərərverici vəziyyəti		
Torpaq üzərində hüquq növü və qalıq müddət		
Emal müqaviləsi (varsa) və ötürülə bilənliyi		
Sığortanın mövcudluğu		

Əlavə C. Gəlir yanaşması üzrə hesablama forması

Göstərici	İl 1	İl 2	...	İl n
Fiziki həcm (ton / baş / kq)				
Vahid qiymət				
Ümumi gəlir				
Əlavə gəlir (bala, ikinci məhsul)				
(–) Aqrotexniki / yem xərcləri				
(–) Baytarlıq / bitki mühafizəsi				
(–) Əmək və saxlanma				
(–) Yığım və ilkin emal				
(–) Sığorta				
(–) İnfrastrukturun əvəzetmə ehtiyatı				
(–) Torpağın haqqı (variant A / C)				
(+) Dövlət dəstəyi				
= Xalis pul axını				
Diskont əmsalı				
Diskontlaşdırılmış axın				
Terminal dəyər				
CƏMİ DƏYƏR				

Əlavə D. Yetkinləşməmiş aktiv üzrə xərc forması

Xərc maddəsi	Məbləğ	İl	Mənbə
Torpağın hazırlanması			
Əkin materialı (ting, damazlıq bala)			
Əkin / yerləşdirmə işləri			
Suvarma sistemi			
Şpaler, dayaq, hasar			
1-ci il baxım xərcləri			
2-ci il baxım xərcləri			
3-cü il baxım xərcləri			
Sonrakı illər (cəmi)			
İtkilərin əvəzlənməsi			
Cəmi çəkilmiş xərclər			
Kapitallaşdırma (dərəcə: ___ %)			
Sahibkarın mənfəəti			
YETKİNLƏŞMƏMİŞ AKTİVİN DƏYƏRİ			

Əlavə E. Yoxlama siyahısı

Hesabat imzalanmazdan əvvəl siyahı üzrə yoxlama aparılır. «Xeyr» cavabı hesabatda əsaslandırılmalıdır.

№	Yoxlanılan element	Bəli
1	Obyekt istehlak olunan / məhsulverən kimi təsnif edilib	☐
2	Yetkin / yetkinləşməmiş statusu göstərilib	☐
3	Nəticənin torpağı əhatə edib-etmədiyi bir cümlə ilə yazılıb	☐
4	Torpaqdan ayrılma variantı (A / B / C) seçilib və göstərilib	☐
5	Kəmiyyət göstəricilərinin mənbəyi göstərilib	☐
6	Faktiki bitki sayı və itki faizi müəyyən edilib	☐
7	Baş sayı yaş və cins qrupları üzrə verilib	☐
8	Məhsuldarlıq son 3–5 ilin göstəriciləri üzrə götürülüb	☐
9	Qalıq məhsuldarlıq dövrü əsaslandırılıb	☐
10	Sortun və ya cinsin bazar tələbatına uyğunluğu qiymətləndirilib	☐
11	Qiymətləndirmə tarixi və bioloji mərhələ dəqiq göstərilib	☐

№	Yoxlanılan element	Bəli
12	Mövsümilik amili nəzərə alınıb	☐
13	Ağac üzərindəki məhsulun harada nəzərə alındığı yazılıb	☐
14	İnfrastruktur (suvarma, şpaler, pətək, qəfəs) yalnız bir yerdə nəzərə alınıb	☐
15	Yem ehtiyatı ayrıca (AQP QS 15) göstərilib	☐
16	Terminal dəyər hesablanıb və üsulu göstərilib	☐
17	Diskont dərəcəsinin komponentləri açılıb	☐
18	Risk yalnız bir yerdə nəzərə alınıb (pul axını və ya dərəcə)	☐
19	Ölüm və itki faizinin mənbəyi göstərilib	☐
20	Sığorta haqqı və riskin azalması ardıcıl nəzərə alınıb	☐
21	Dövlət dəstəyi ötürülə bilənlik meyarı ilə yoxlanılıb	☐
22	Baytarlıq və karantin vəziyyəti yoxlanılıb	☐
23	Cəlb edilmiş mütəxəssis və onun rəyi göstərilib	☐
24	Yığılmış məhsul AQP QS 15-ə yönləndirilib	☐
25	Təbii resurslarla sərhəd yoxlanılıb (AQP QS 16)	☐
26	Təsərrüfat müəssisə kimi ölçülürsə, aktivin haqqı çıxılıb (AQP QS 13)	☐
27	Həssaslıq təhlili ən azı üç parametr üzrə aparılıb	☐
28	Nəticə aşağıdan ləğvetmə dəyəri ilə yoxlanılıb	☐
29	Nəticə yuxarıdan yenidən yaratma xərci ilə yoxlanılıb	☐
30	Yanaşmalar arasındakı fərq təhlil edilib	☐
31	Dəyər aralığı göstərilib	☐
32	Sonrakı hadisələr nəticəyə daxil edilməyib	☐
33	«Vermədiyi nəticələr» bölməsi doldurulub	☐
34	İşçi sənədlər saxlanma qaydasına uyğun toplanıb	☐

Yekun qeyd

Digər üç metodologiyadan fərqli olaraq bu sənəd beynəlxalq aktiv standartına söykənmir və müstəqil metodoloji mənbədir — buna görə uzlaşdırma tələbləri daha genişdir.

Rəyasət Heyəti tərəfindən qəbul edilməzdən əvvəl aşağıdakı işlərin aparılması tövsiyə olunur:

3) AQP QS 10-un müvafiq bölməsi ilə tutuşdurulma və istinadların dəqiqləşdirilməsi,
4) AQP QS 11, 15 və 16 ilə sərhəd bölmələrinin yan-yana oxunması — xüsusən torpaq, yığılmış məhsul və təbii resurs ayrımı,

5) Bioloji aktivlər üzrə göstərici bazasının hazırlanması — cinslər üzrə damazlıq dəyəri, məhsuldarlıq normativləri, yem rasionu normativləri, əkmə xərcləri, qalıq məhsuldarlıq dövrləri, bu, Palatanın metodiki sənədlər siyahısında artıq nəzərdə tutulub və bu Metodologiyanın işləməsi üçün şərtdir,
6) Kənd təsərrüfatı sahəsində səlahiyyətli qurumla və elmi-tədqiqat müəssisələri ilə uzlaşdırma,
7) Baytarlıq və bitki mühafizəsi sahəsində səlahiyyətli qurumla karantin və sağlamlıq statusunun sənədləşdirilməsi üzrə qaydanın razılaşdırılması,
8) Mütəxəssis cəlbi qaydasının (baytar, aqronom) və onların rəyinin hesabata əlavə edilmə formasının hazırlanması,
9) Üzvlər arasında ictimai müzakirənin təşkili və rəylərin toplanması.